

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

מאת תורה תפילה תש"א י"ג יוני 491

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,

ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: הקשר בין שמחת תורה לחג סוכות

לך". והודה על הברכות מכח הטענה הזאת כדאיתא במדרש. עכ"ד.

והנה מיד לאחר מכן נאמר (וישלח ל"ג, ט"ז): "וישב ביום ההוא עשו לדרך שעיירה. ויעקב נסע ספתי ויבן לו בית ולמקנהו עשה ספת על פן קרא שם המקום ספות". ומפסוק זה למד הטור (סימן ת"י) כי חג סוכות כנגד יעקב אבינו.

ויש לומר, מצינו בספר יסוד יוסף (פרק ע"ו) וז"ל: "...וכל פעם שיסתכל בסכך שעל פניו, יפול עליו פחד ה' והדר גאונו, ויחשוב כי הסכך הם שני שמות הו"ה ואדני", והם סוד תרין כרובים הסוככים בכנפיהם על הכפורת "ופניהם איש אל אחיו" (תרומה כ"ה, כ) על כן נקרא גם כן "סכך" שמוסוכת על בני אדם, ישראל היושבים בסוכה. עכ"ל. וכן כתב בספה"ק בני יששכר (מאמרי חודש תשרי מאמר י' אות א') וז"ל: אמר הרב הקדוש המפורסם מהר"פ מקארעץ זצוק"ל, נקרא החג סוכות מלשון סוכה ברוח הקדש, ונ"ל דבזה ידוקדק בפסוק "חג הסוכות תעשה לך וגו' (ראה ט"ז, י"ג) לך דייקא שתהא אתה סוכה ברוח הקודש. עכ"ל.

נמצא, כי היושב בסוכה זוכה להביט בשכינה הקדושה, והכיצד? הרי לא יראני האדם וחי, אלא שבחג סוכות התברר על ידי יעקב אבינו שגדולים צדיקים מן המלאכים, והפסוק "כי לא יראני האדם וחי" נאמר על המלאכים ולא על הצדיקים.

והנה מצינו כי המלאכים דרשו וטענו כי להם ראוי שתניתן התורה, כדברי הגמרא בשבת (פח.): 'אמר רבי יהושע בן לוי: בשעה שעלה משה רבינו למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: רבונו של עולם, מה לילוד אשה בינינו? אמר להם: לקבל תורה בא. אמרו לו: חמודה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם. אתה מבקש ליתנה לבשר ודם?! מה אנוש כי תזכרנו, בן אדם כי תפקדנו, מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים". אם אתה מחפש למי לתת את התורה - תנה הודך על השמים.

ויש לומר כי המלאכים באו בטענה כי התורה ראויה להם משום "גדולים מלאכים יותר מצדיקים", אולם בחג סוכות התברר על ידי יעקב אבינו ש"גדולים צדיקים יותר מן המלאכים" ולכן התורה ראויה לבני ישראל ולא למלאכים. ועל כך רוקדים ושרים ביום שמחת תורה מיד לאחר חג סוכות.

על פי זה יש לפרש דברי המדרש (במדב"ר יד, ב): "באברהם כתיב (בראשית י"ח) והשענו תחת העץ - שעשה להם סוכה".

מובא בספרים הקדושים על הפסוק "בסוכות תשבו", תשבו ראשי תיבות: "שישו ושמחו בשמחת תורה".

ויש להבין מה השייכות של שמחת תורה לחג סוכות, מדוע חל שמחת תורה סמוך לחג סוכות ולכאורה היה מתאים יותר להסמיכו לחג השבועות - חג מתן תורה?

ונראה לפרש בהקדם מה שכתב בספר חנוכת התורה (תחילת פרשת וישלח) על דברי רש"י על הפסוק הפותח את הפרשה: "וישלח יעקב מלאכים" - מלאכים ממש. וצריכין לתת טעם לדבר למה שלח דוקא מלאכים ממש ולא שלוחי בשר ודם?

ויש לפרש על פי מה דאיתא במדרש על הפסוק (כי תשא ל"ג, כ) "כי לא יראני האדם וחי". שני פירושים: האחד, דאי אפשר לראות השכינה ולחיות אלא ימות מיד כשרואה השכינה. משל לעגל כשרואה את אמו רץ אחריה, כך הנשמה שהיא ניצוץ מהשכינה כשרואה את השכינה מיד פורחת מן הגוף ורצה אחר השכינה. ב', שהוא לשון ציווי, רצה לומר "שלא יראני האדם וחי", פירוש שלא ידמו את עצמן למלאכים הרואים פני השכינה וחיים לעולם. להם אל תדמו דלמלאכי השרת יש מעלה יתירה עליכם.

ויש לומר דהשני פירושים פליגי בזה בפלוגתא דהני תנאי (חולין צא): אי אמרינן גדולים צדיקים יותר ממלאכי השרת או מלאכי השרת גדולים יותר מהצדיקים. אי אמרינן דמלאכים גדולים יותר אם כן אסור לצדיק להציץ בשכינה. ואם צדיקים גדולים יותר אם כן מותר לצדיק להציץ בשכינה.

והנה איתא במדרש (בר"ר סה, ח, י) שני טעמים למה כהו עיניו של יצחק או משום שהציץ בשכינה בשעת עקידה וסומא חשוב כמת. או כדי שיבוא יעקב ויטול את הברכות. אם כן יש לומר דלכך שלח יעקב מלאכים ממש כי מי גדול השליח או המשלח הוא אומר המשלח גדול יותר מהשליח. אם כן היה מראה על ידי זה לעשו דצדיק עדיף ממלאך. אם כן קשה לך למה כהו עיניו של יצחק אבינו, ועל כרחך צריך לומר כטעם השני כדי שאבוא ליטול הברכות, אם כן אין לך לשנוא אותי על שלקחתי הברכות דהנך רואה דמן הדין מגיעים לי.

ויש לומר גם כן דזו כוונת יעקב באמרו: "כי על פן ראיתי פניך פראת פני אלהים". שרמז לו שראה השכינה ואם כן מותר לצדיק להציץ. והא דכהו עיני אבינו יצחק על כרחך כדי שאטול אני את הברכות נמצא דמן הדין מגיעים לי הברכות. ועל זה השיב לו עשו "יש לי רב אחי יהי לך אָשֶׁר

ע"כ. ויש לומר, כי אברהם אבינו בחר להכניס את המלאכים לסוכה, כדי להקדים ולומר להם, אל תטענו כי אתם ראויים לקבל את התורה, מחמת הסיבה ש'גדולים מלאכים יותר מן הצדיקים', כי הסוכה מוכיחה כי 'גדולים צדיקים יותר מן המלאכים', ולכן עם ישראל ראוי לקבל את התורה.

עוד יבואר בזה, המשנה בראש השנה (טז). אומרת שבחג סוכות נידונין על המים. והיינו שחג סוכות הוא יסוד קבלת שפע הפרנסה לכל השנה. וכמו שמצינו בסידור האריז"ל הנקרא סידור רבי שבתי (סדר כוונת הסוכה), שכתב, שבחג סוכות משפיע הקב"ה לישראל שובע.

וזאת משום, שכתב האריז"ל בשער הכוונות (סוכות דרוש ד') כי סוכ"ה בגימטריא שני שמות הוי"ה ואדנות, שכן אותיות כ"ו מן סוכה גימטריא שם הוי"ה, ואילו אותיות ס"ה מן סוכה בגימטריא אדנ"י. ושניהם יחד כ"ו ס"ה, הם צירוף סוכ"ה שמספרם הוי"ה אדנ"י.

והנה כתב בספר פרי עץ חיים (שער הזמירות פרק ה') וז"ל: "פותח את ידך". יש בו ג' כוונות: א', באשרי דזמירות, ואחד באשרי של ובא לציון, ואחד באשרי דקודם מנחה. אמנם הכוונה של עתה היא זאת, כי תכווין בראשי תיבות של פא"י, והוא שם אחד מע"ב שמות, וגם הוא סוד חיבור הוי"ה אדנ"י גימטריא וכו'. והנה כבר ידעת מה שנזכר בזוהר ובתיקונים, את ידך קרי ביה יודך. והם ב' יוד"ן של הוי"ה ואדני וביניהם ו' אותיות, וכו' וזהו פותח את ידך. ע"כ.

ומבואר שהפרנסה נמשכת מב' שמות הוי"ה אדנ"י, שמספרם צ"א, כמנין ראשי תיבות: "פ'ותח א'ת י'דך", ועל ידי מצות סוכה שגם כן מספרה עולה צ"א ממשיך על ידה שפע פרנסה לכל השנה.

ולפי דרכינו הטעם שבחג סוכות ממשיך פרנסה לכל השנה, כי בחג סוכות מתברר כי 'גדולים צדיקים יותר מן מלאכי השרת', ומותר היה ליצחק אבינו להתבונן בשכינה, ועל כרחך מה שכהו עיניו כדי שיעקב אבינו יוכל לקבל את הברכות, ממילא ראויות הברכות ליעקב אבינו.

מעלת יום שמחת תורה:

הזוה"ק (פרשת נח דף טד:) אומר בענין שמיני עצרת: משל למלך שהזמין את אוהבו לסעודה חשובה שעשה לו ביום מסוים, ובזה אוהבו של המלך יודע שהמלך רוצה בו, היינו עייז ישראל יודעים שהקב"ה רוצה בהם, אמר המלך, עתה אני רוצה לשמוח עם אוהבי לבדו, היינו עם ישראל לבדם, ואני מתיירא כשאשב בסעודה עם אוהבי יכנסו כל "אינון קסטורי ממנן" – כל השוטרים הממונים וישבו עמנו בשולחן לסעוד סעודת שמחה עם אוהבי, ולא אוכל להתייחד לשבת עם אוהבי לבדו, היינו שלא רצה הקב"ה שבשמיני עצרת יבואו שרי האומות לתבוע חלקם המגיע להם לצורך הנהגת העולם, מה עשה? הקדים תבשילין של ירק ובשר שור והקריב לאכול לפני אותם השוטרים הממונים, היינו שישראל מקריבים בשבעת ימי הסוכות שבעים פרים להשפיע מזה לשבעים שרי האומות מנת חלקם לצורך קיומם, ואח"כ ישב המלך עם אוהבו לאותה הסעודה החשובה ואכלו מכל מעדנים שבעולם, והיינו בשמיני עצרת שמקריבים רק פר אחד ואיל אחד הרומו על הסעודה שהקב"ה יושב עם ישראל לבדם ומקבלים כל מיני השפעות טובות, "ובעוד שאיהו בלחודו עם מלכא שאיל ליה כל צרכיה ויהיב ליה וחדי מלכא עם רחימיה בלחודו ולא אתערבין אחרנין בינייהו כך ישראל עם קוב"ה בגין כך כתיב ביום השמיני עצרת תהיה לכם".

וזה המקור לדברי קדשו של גאון עוזנו רבי חיים פלאגיי צ"ל (בספרו "מועד לכל חיי" סימן כ"ה אות א) וז"ל: מאד מאד יזהר בתפילות שמיני עצרת, לאומרם בכוונה

גדולה, כי מלבד שכל תיקון של הימים, מיום ראש השנה עד שמיני עצרת הוא נשלם, והכל תלוי ביום הזה. עוד יש בה, כי אין בכל הימים ימי רצון לה', לשמוע ה' תפילתו בכל מה דבעי כהיום הזה. כמו שאמרו בזוהר הקדוש וז"ל: ובהוא חדוותא לא משתכחי במלכא אלא ישראל בלחודיהו ומאן דיתיב עם מלכא ונטל ליה בלחודיה כל מה דבעי שאיל ויהיב ליה, ועל דא ישראל שראן ועמין עובדי עבודה זרה מסיימי [תרגום ללשון הקודש]: באותו יום לא נמצאים עם המלך רק ישראל לבד, ומי שיושב עם המלך ונמצא לבד, כל מה ששואל נותנים לו]. הנה מבואר מלשון הזוהר הקדוש, דכל מה ששואל מהקב"ה, מקבל תפילתו ועושה בקשתו, וא"כ מן הראוי הוא להיות כל היום מתבודד עם קונו ללמוד בתורה ולעתור ולרצות לפני ה' שישמע תפילתו ויעשה בקשתו, וזה ברור. עכ"ד.

הצדיק רבי מאיר מפרמישלן צ"ל היה נוהג לומר, כי בזמן ההקפות אפשר לקרוע גזר דינו של אדם, וכתוב בתפילה הנאמרת בעת תחילת ההקפות שתיקן מרן החיד"א, שבכוח ההקפות הללו יפלו כל המחיצות של ברזל המפסיקות בינינו לבין אבינו שבשמים.

וכתב הרב בעל "יסוד ושורש העבודה" וז"ל: המרבה בכל מיני שמחות לפני הספר תורה, בזה מעורר גם כן למעלה בעולמות העליונים הקדושים שמחה וחדווה עצומה, וכל הזהיר בשמחה של תורה ביום הזה, בטוח שלא תפסוק תורה מזרעו".

וסיפר הגאון רבי חיים פלאגיי ז"ל מעשה ברב גדול בישראל שהיה מרבה בשמחתה של תורה, והעידו עליו שעד שלושה דורות היו מיוצאי חלציו שלשלת חכמים ידועים ומרביצי תורה זה אחר זה, וידעו הכל שזכה לזה בגלל רוב שמחתו ביום שמחת תורה, מה שלא ראו מעולם לשום גדול בתורה שעושה כן (מועד לכל חי סוף סימן כה).

אותו דבר היה עם מרן צ"ל. שאביו זכה לבן צדיק ע"י שמח"ת.

וידוע שרבי פינחס מקוריץ זי"ע כשהיו באים אנשים שזקוקים לשועות גדולות, היה אומר להם שיבואו ביום שמחת תורה בזמן ההקפות שאז יורד השפעות גדולות מן השמים. והקפות הוא מלשון והחנווני מקיף, שאבינו שבשמים נותן לנו מתנות בהקפה, גם אם אין לנו לשלם.

וגילה לנו הבעש"ט הקדוש שאם היה לנו עיניים לראות היינו רואים שבכל הקפה והקפה מגיע אחד משבעת הרועים לרקוד יחד עמנו. ולא רק הם, אלא מלאכים ושרפים שמסייעים לנו לשמוח בשמחת התורה.

ורבי שלום מבעלז זי"ע אמר, שהוא אינו יכול לגלות את גודל ההשפעות היורדות בשעת ההקפות, אבל מה שאפשר לגלות הוא, שכל התפילות שלא עלו כל השנה, יש להם עליה בעת ההקפות.

בישיבת קלם היו מפורסמים דבריו של ראש הישיבה שאמר, שהוא מכיר בטיב הבחורים רק בשמחת תורה, כי לפי שמחת תורה אפשר לדעת מי הוא האדם.

מסופר על ה"צמח צדק" שרקד בעת ההקפות ללא הפסק, אברכים צעירים לא יכלו להדביק את קצב ריקודו, ואחדים מהם נפלו מרוב מאמץ, ובריקודו היה מכריז: "ריקדו, יהודים, ריקדו, שימחו בשמחת תורה ותזכו לבני חיי ומזוני רוחי".